

Entre l'exaltació i la inquietud. El testimoni del president de la Comissió Internacional per a l'Estudi dels Problemes de la Comunicació

Sean MacBride

El juny de 1977, feia uns dies de vacances a les Landes (...). Havia de pronunciar uns quants dies després un important discurs i volia evocar en aquesta ocasió el paper i la importància de la premsa. Durant les discussions, Eric Laurent suggerí que havia de fer notar primordialment la seva fragilitat i vulnerabilitat, i evocà les extraordinàries pressions econòmiques, financeres i polítiques a les quals estaven sotmesos els mitjans de comunicació: dominats pels interessos de les multinacionals d'importants òrgans de premsa, fruit del reagrupament i de la concentració.

A Gran Bretanya, el gran rotatiu *The Observer*, creat l'endemà de la Revolució francesa, ha passat sota control d'una societat petrolera americana, igualment com *The Times*; una societat multinacional anglesa, Lonhro, descrita pel primer ministre britànic com la "cara inacceptable del capitalisme", està a punt d'adquirir altres òrgans importants de la premsa britànica, com ja havia fet a l'Àfrica; a Alemanya, el monopoli de Springer controlava el 30% de la premsa, mentre que a Itàlia l'important diari *La Stampa* és propietat de la Fiat; finalment a França, hi ha activitats encaminades al control de nombrosos rotatius de la premsa francesa.

La meua intervenció es va centrar al voltant d'aquest tema, i vaig suggerir que potser havia arribat el moment que una organització com la Unesco estudiés aquest problema i proposés un objecte de declaració o fins i tot de convenció per salvaguardar el dret de la llibertat d'informació. "És important, vaig afegir, que no siguem manipulats pels governs ni per la conjura d'interessos econòmics."

Alguns mesos més tard, el director general de la Unesco,

Amadou-Mahtar M'Bow, em proposà la presidència d'una comissió internacional d'estudi dels problemes de la comunicació, que agrupava setze personalitats de primer ordre com el fundador de *Le Monde*, Hubert Beuce-Mery; l'escriptor colombià Gabriel García Márquez; el portaveu del govern soviètic, Leònidas Zamiatine, i el sociòleg canadenc Marshall MacLuhan.

Els treballs s'iniciaren el desembre de 1977 i duraren tres anys. Vaig experimentar aleshores, a l'inici del nostre període pel món de la comunicació, un sentiment d'exaltació barrejat d'inquietuds: exaltació davant l'oportunitat que se m'havia concedit d'estudiar un subjecte tan capital per a la pau i l'expansió de l'ésser humà; inquietud davant l'amplària del subjecte i del caràcter crucial dels problemes.

Les circumstàncies que envoltaven la creació d'aquesta comissió no m'inspiraven el més mínim optimisme. En els anys setanta, les discussions internacionals sobre el problema de la comunicació havien arribat, en nombrosos punts, després de molts esforços, a l'estadi de l'enfrontament directe.

Les protestes que aixecava el Tercer Món contra el flux invasor de les informacions provinents dels països industrialitzats eren sovint interpretades com a atemptats a la lliure circulació de la informació. Pel que fa a aquells que defensaven la llibertat de la premsa, se'ls acusava d'atemptar contra la sobirania nacional. La discòrdia que regnava a l'inici dels nostres treballs era tal que vaig voler que arribéssim amb urgència a una anàlisi equilibrada, no partidista.

Publicant el nostre informe, no preteníem pas posar punt final a aquesta qüestió gegantina que és la comunicació: vaig voler només que el nostre treball no es quedés únicament en la recerca i en la difusió de la informació, sinó que se situés en una perspectiva més àmplia, històrica, política i sociològica.

Sean MacBride

Presidente de la Comisión Internacional para el Estudio de los Problemas de la Comunicación

Ja que d'altra banda la comunicació és en el cor de totes les activitats humanes, diria, parafrasejant H. G. Wells, que la història de la humanitat és cada vegada més una carrera de velocitat entre la comunicació i la catàstrofe. La utilització completa de la comunicació, en tota la seva diversitat, és vital, si volem que la humanitat sigui alguna cosa més que una història... En altres termes, si volem assegurar un esdevenidor als infants.

Alguns fets em tenien particularment preocupat. Era impossible, al meu parer, de continuar confrontant-se en un món en el qual el 6% de la població consumeix el 60% dels productes bàsics, i on la desviació entre els països situats als dos extrems de l'escala del desenvolupament és d'1 a 100.

Els mitjans internacionals descriuen freqüentment, de manera colpidora, les penúries, les inundacions, les epidèmies i altres desastres dels quals són víctimes els països en desenvolupament: ajuden a desencadenar l'assistència i la intervenció dels governs i de les organitzacions privades. Però caldria que els mitjans superessin l'estadi dels primers socors i de la reconstrucció per contribuir al desenvolupament i al canvi, i endinsar-se en l'anàlisi de les causes. Aleshores em recordava d'una teoria periodística, expressada pel magnat de la premsa americana W. Randolph Hearst, que m'esgarrifa: "Les notícies són allò que és interessant, no necessàriament allò que és important."

De la mateixa manera, en el curs de les nostres enquestes, hem hagut d'anar a raure a la constatació següent: "Des del moment en què les notícies no s'ocupen més que d'allò que és extraordinari, allò que és ordinari esdevé invisible als mitjans i a l'ull públic. Malauradament,

estem culturalment habituats a les noves espectaculars, i trobem les notícies que no són espectaculars carregoses."

De la mateixa manera, defensava fins al final la "necessitat d'una protecció als periodistes" que sovint són uns testimonis molests i constitueixen per aquest fet un blanc privilegiat. Estan exposats als danys físics en els períodes de conflicte o guerra civil, igual que quan s'esmercen en un reportatge sobre reunions o manifestacions reprimides per les forces de l'ordre.

Aquesta professió té bones raons de recordar els 28 periodistes que han desaparegut a Cambotja sense deixar ni rastre, o el reporter de televisió abatut a sang freda per un oficial de l'anomenada Guàrdia Nacional de Nicaragua. L'any 1977, Amnistia Internacional havia comptat 104 corresponsals de premsa desapareguts o empresonats a 25 països. Les informacions recollides per l'Institut Internacional de la Premsa sobre el període de vint-i-cinc mesos, de 1977-78, donaven les xifres següents: 24 periodistes morts; 57 ferits, torturats o segrestats; 13 diaris víctimes d'atemptats.

Finalment, vaig recomanar el desenvolupament del *investigate reporting* a l'anglosaxona, és a dir del periodisme d'investigació. La seva importància havia aparegut durant i després de la guerra del Vietnam, i havia arribat al punt àlgid amb la revolució de l'administració Nixon.

El periodisme investigador havia jugat també un paper important en la denúncia de la tortura i dels maltractaments. Havia descobert igualment nombrosos casos de corrupció i d'operacions financeres deshonestes. En conclusió, revestia una gran importància per a la protecció del públic contra l'explotació comercial sense escrúpols.

Font: MACBRIDE, S. *L'exigència de la llibertat*. Barcelona: Editorial Claret, 1981. 206 p.